

TURISTERNA

PER HELLGREN

TURISTERNA

ALBERT BONNIERS FÖRLAG

TIDIGARE UTGIVNING

En instängd man, 2023

Tre flickor, 2025

Citaten på s. 5 är tagna ur följande texter:

Per Olof Sundman, »Glimmerköraren«, *Jägarna*, 1957

Ivar Öhman, *Folket i Bild*, nr 27 1959

Albert Bonniers Förlag
Box 3159, 103 63 Stockholm
www.albertbonniersforlag.se
info@albertbonniers.se

ISBN 978-91-0-080792-4

COPYRIGHT © Per Hellgren, 2026

OMSLAG Miroslav Šokčić

FÖRSTA TRYCKNINGEN

TRYCK ScandBook, EU 2026

Fråga: Finns det något mer lockande än en olöst gåta?

Svar: Ja – en gåta med en tvivelaktig lösning.

PER OLOF SUNDMAN

Turisten är inte en riktigt normal människa. Ingen är helt sej själv när han reser ut och slår sej lös. Han släpper vardan, jobbet och basen. Ibland också familjen. Omedvetet blir semestern och turistandet ett slags hämnd på rutinen och slentrianen som året runt binder oss vid samma arbetsbänk, samma skrivbord, samma miljö. Då är överslaget nära.

IVAR ÖHMAN

Mannen som var död låg mitt på gatan. Han var iklädd en vit kortärmad skjorta i genombruten nylon, beige kamgarnsbyxor och ett par engelska sandaler i naturfärgat kalvskinn med formpressad bindsula. Liket låg sextiotvå meter från strandpromenaden Avenida Nacionale, på en trång och mörk gata med namnet Calle del Torrente.

Klockan var två och det var den 19 augusti 1964.

Så här på natten var denna plats högst ogästvänlig och nedslående, rent av lite otäck, eftersom gatubelysningen var dålig och det i dunklet ibland dolde sig märkliga figurer. Byggnaderna runtomkring trängde sig på och gatan var ovanligt smal, även med spanska mått mätt. Den var omgiven av sandfärgade reveterade väggar med fönster täckta av skrangliga träluckor. Ett våningsplan upp syntes balkonger med kraftiga moriska balustrader och väggar där rappningens sårskorpor hängde lösa i långa flagor. På sina ställen sköt ljus inifrån husen ut genom fönstren och lyste upp gatan, men där den döde låg var det alldeles mörkt.

Han låg på rygg med högra handen mot kinden och den vänstra handen utmed sidan. Huvudet låg vridet åt vänster och en grågrön uppkastning bredde ut sig en halvmeter därifrån. Ytterligare en halvmeter bort syntes ett par hornbågade glasögon.

Benen var raka och på vänstra sidan av ansiktet syntes flera krossår med åtföljande svullnader. Från ett sår nedanför vänstra ögat hade blod runnit och bildat en lodrät linje ner mot örat.

Faktum var att flera människor redan hade promenerat förbi den döde under den kvart som han legat där. Förutom

det våldsmättade intryck som de uppenbara blessyrerna gav en betraktare såg mannen vilsam ut där han låg. Bara ännu ett turistfyllo som slocknat bland sina ångande spyor.

Det var en trettonårig pojke med det typiskt spanskklingande namnet Gonzalo Nieto Antúnez som först fann den döde och omedelbart sprang till sin morbror, servitören Carlos Casaves Quiroga, och berättade. Denne gick i sin tur till den lokala polisstationen på gatan Calle de San Cristobal.

En polisman från Guardia Civil följde därefter servitören i bil till platsen för likfyndet. Inom en halvtimme fanns också en likvagn på plats som transporterade den döde till bårhuset i staden Lluchmayor vilken låg tolv kilometer öster om El Arenal, inåt landet.

Under tiden hade poliser ur Guardia Civil börjat samla ihop vittnen på platsen. De larmade också fredsdomaren i Lluchmayor som åtföljd av en interimsssekreterare och en läkare anlände till Calle del Torrente endast två timmar efter fyndet.

En febril verksamhet tog sin början.

Dieselrykande patrullbåtar plöjde fram med vitskummande akterspeglar ute i Palmabukten, pansarbilar brakade fram i gränderna, militära skyttekolonner med skockar av fjättrade, skällande vakthundar drog fram längs avenidan och jettflygplan var nära att hyvla takpannorna av kåkarna i det lilla kustsamhället.

Denna monumentala överdrift pågick ända fram tills solen steg upp över slätten i öster och började skicka ut ett bulande morgongass över den sönderbrända bebyggelsen, då skuggorna krympte på stranden och sanden åter värmdes upp inför en ny glödande dag mitt i turismens guldrusch. Bara några timmar senare bestämde den ansvarige polisöversten att showen var över för den här gången. Endast kriminalmännen skulle leta vidare, i det tysta.

Jakten på mördaren kunde ha slutat där.

Men den hade bara börjat.

I

Uppdraget

1

Det var den nytilträdde byråchefen som ringde och gav ordern om att åka utomlands. En särdeles anonym figur som ingen egentligen visste var han befunnit sig före polisens omfattande omorganisation.

Samtalet var kort, som det alltid var när en högre chef ringde och hade ett angeläget ärende.

Ljungdahl fick handsvett när han höll luren mot örat och lyssnade.

– Du ska åka till Mallorca.

– Ja, sa Ljungdahl trankilt.

– Du reser i kväll. En karl från UD kommer och pratar med dig.

– Vad gäller saken?

– Det är den där svenske turisten som har hittats död. Du har säkert läst om det i tidningarna. Vi har fått ett chiffertelegram. Från Palma. Du kan bistå därnere.

Ljungdahl stod upp vid skrivbordet med blicken ut genom fönstret. Telefonsladden hade precis trasslat ut sig och hängde spänd ner mot den svarta apparaten. Han funderade en stund under tystnad och frågade till sist:

– Vad säger den spanska polisen?

– Inte mycket. Därför åker du ner. Dom har hörsammat en begäran från UD om att vi ska få insyn i utredningen. Planet till Palma lyfter från Bromma klockan nio.

– Jag förstår.

– Adjö, sa byråchefen och tillfogade, knappt hörbart när han förmodligen inte ens längre hade kvar luren mot munnen: Och lycka till!

– Ja. Adjö. Tack då.

Ljungdahl la försiktigt ner luren i klykan och lutade sig framåt över skrivbordet. Han studerade almanackan. Mordet hade skett en vecka tidigare, natten till den 19 augusti.

Utanför väggarna på kriminalstatpolisens högkvarter i Kristineberg dominerade sommarhettan fortfarande, trots att årstiden enligt samstämmiga tidningsuppgifter var på avtagande.

Ljungdahl gick fram till det öppna fönstret för att kontemplativt begrunda det som byråchefen just sagt. Han hade, liksom många andra, läst om mordet på en svensk turist på Mallorca. Det hela var faktiskt oerhört. Det hade han tänkt redan första gången skuren av rubriker från kvällstidningarnas förstasidor mött honom några dagar tidigare.

Med all rätt skrevs det spaltkilometer om händelsen. Journalister hade varit på plats redan dagen efter mordet. Bilder på hotellet där mannen bott valsade runt i alla tidningar. Bilder på den smala gatan där det hänt. Samma stirriga passfoto på den mördade turisten i alla tidningar. Bilder från överbefolkade sandstränder. Bilder på lättklädda turister. Bilder på människor som bodde i husen intill fyndplatsen där allt inträffat.

Ljungdahl bävade inför denna röra, detta fall, men hade ingen rätt att säga nej. Inofficiellt var han ju statspolisens internationella intendent. Numera hette det för övrigt rikspolisstyrelsen, sedan två månader tillbaka. Åtminstone i Stockholm. Statspolisen var snart en drygt trettioårig historisk parentes, tänkte han. En polisiär relik kanske. Han valde att inte utveckla tankegången.

Nedanför det vinkelformade huset på Kristinebergs slottsväg, ute i Kristinebergsparken på den öppna gräsytan, solade sig ett par flickor iförda färgglada bikinis. På vägen i allén uppifrån skolan kom två pojkar cyklande, de visslade mot flickorna när de passerade.

Ljungdahl funderade på vad han behövde ha med sig på

resan. En reseskrivmaskin var det första han kom att tänka på. Passet, förstås. Och så undersökningsväskan naturligtvis. Lite kläder. Magtabletter.

Han sjönk ner vid skrivbordet igen, tog telefonluren och slog numret till sin bostad på Ödmårdsvägen i Traneberg, fågelvägen bara drygt två kilometer från polishuset. Ljungdahls fru hette Kerstin och hon svarade redan efter två signaler. Även detta samtal blev kort.

– Hej. Jag åker till Mallorca med nattflyget i kväll, se till att jag har det jag behöver i en resväska är du så rar.

– Jaha, hur länge blir du borta?

– Jag vet inte, men packning för en vecka bör räcka gott.

– Jag ordnar det.

– Bra, adjö.

– Hej.

Han reste sig igen. Drog på kavajen inför det annalkande besöket av mannen från UD, torkade pannan med en välmanglad näsduk och slog sig ner igen. Stoiskt med blicken rakt in i den färglösa väggen inväntade han sedan samtalet från receptionen.

Efter några minuter vilade han i stället blicken mot grönskan och värmediset på utsidan av byggnaden. Från fönstret kunde han se över gatan, upp mot parken och hotellets sick-sackande paviljonger. Nedanför polishuset, i skuggan av de frodiga lindarna, stod personalens bilar parkerade. Ljungdahls kontor låg högst upp, på andra våningen, och utsikten skymdes delvis av grenverk.

Denna vy var honom välbekant sedan snart tio år. I januari 1955 hade statspolisen fått sitt högkvarter i denna byggnad som konstruerats som ett provisorium på stadens parkmark. Tidigare hade Ljungdahl och hans kolleger arbetat i betydligt äldre lokaler på Lilla Nygatan i Gamla stan, men vid bygget av Munkbroleden hade modernisering och nya trafikbehov gjort att polisen fått flytta på sig.

Ljungdahl satt fullständigt orörlig och såg med sin isblå blick hur de båda flickorna ute på gräsmattan långsamt makade sig upp i huksittande för att samla ihop sina ägodelar. Han tyckte att han vagt kände igen dem, kanske arbetade de någonstans i huset. Kunde vara kansliskriverskor som tagit sig en lunchrast i det gröna. Det var inget ovanligt. Han såg inget fel i det.

Tanken på UD-mannen fick emellertid hans puls att öka en aning. Som när något otrevligt var i antågande.

2

I huset på Kristinebergs slottsväg arbetade inte enbart Ljungdahl denna dag utan även flera av hans kolleger. En av dessa var förste kriminalassistenten John Berg som befann sig bara några dörrar bort i samma korridor. Han var en bit över fyrtio, ensamstående och känd för främst tre saker: sin oklanderligt lagda Kennedyfrisyr, sina välstrukna kostymer och sitt koleriska sätt.

Samtidigt som Bergs närmaste chef med en olycksbådande känsla i magen satt och inväntade en man från UD på sitt tjänsterum sysselsatte sig Berg med att på sin Facitmaskin mycket omständligt skriva en rapport från ett vittnesförhör. Han var förvisso en van maskinskrivare, ändå blev det allt som oftast fel då han satte fingrarna mot tangenterna. Berg var fackligt aktiv och ansåg att förändringarna inom poliskåren hade medfört en rad försämringar, som att detektiverna berövats de flinka skrivbiträden som funnits förr i tiden. Dessa hade ju åtminstone varit utbildade på att skriva maskin. Det hade sparat mycket tid, tänkte han bistert medan han trubbfingrat bankade vidare med illa dold irritation.

Då ringde telefonen.

Vid andra signalen lyfte han långsamt luren och mumlade sin tjänstegrad och sitt namn.

En glad flickröst sa:

– Assistent Berg, det här är från centralväxeln. Vi har en man vars samtal kom in via larmnumret. Han bad att få tala med någon på riksmordkommissionen.

– Vi heter inte så, det är bara pressen som har hittat på det, sa Berg och muttrade: Det borde faktiskt fröken känna till. Det här är polisbyrå två numera. Vi får nog hålla oss till formaliteterna, trots att det är nytt för oss alla.

– Förvisso, men nu är det så att mannen insisterade på att få tala vid någon av er herrar på kriminalavdelningen därute i Kristineberg.

– Vad gäller saken?

– Han är nog inte riktigt redig är jag rädd, kanske berusad, men ni gör nog bäst i att ta det ändå. Det var något om mordet på Mallorca.

– Jag tar det.

– Då kopplar jag.

– Ja.

En kompakt tystnad mötte honom i luren och därefter ett skrapande läte och en röst som föreföll vara allt annat än nykter.

– Hallå!

– Ja, ni har kommit till förste kriminalassistent Berg, hur kan jag vara behjälplig?

Han lyssnade tålmodigt och förde sedan en konversation som lät enligt följande för den som vistades i samma rum:

– Om jag är detektiv?

– Ja, jag är detektiv, det kan man nog ändå säga.

– Nej, det finns alltså inget som heter . . .

– Numera heter vi polisbyrå två . . . rikspolisstyrelsen. Ja, det är nytt. Nej, tidningarna har nog inte skrivit om oss så mycket ännu.